

02 # 412

ARAVSIO

SVPREMO IMPERIO

VINDICATA,
CONTRA

CASSANVM AC PVTEANVM
ADSECTORES GALLOS.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO VILELMO
BORVSSICI REGNI PLVRIVMQVE IN
EVROPA PROVINCIARVM HEREDE,

PRAESIDE

IOH. PETR. Ludwig/

P. P. Ord. & Ord. Phil. h. t. DECANO
EXAMINI INAVGVRALI
DISSERTATIONEM SVBMITTIT

DANIEL Kalau/
REGIOMONTANVS PRVSSVS.

DIE XXX. MAIL cl3 Is ccll.
H. L. Q. S.

HALAE HERMVNDVRRORVM
STANNO KREBSIANO. 27

ARAVSIO

STRENGTH LIBRIS

VINDICATA
CONTRA

CASZNYA AD P. HANVM
ADVERTORS

RE. DE. MA. IT. F. TRISIO
F. DE. TO. DE. RE. DOMINO

DR. HILBERTO VILBINO

TO. DE. RE. P. V. M. O. V. E. R. I.
M. R. T. A. C. A. R. A. M. I. L. I. T.

PRÆSIDIO

IOH. PETR. SCHUMMER

P. P. O. M. K. O. L. L. I. B. O. S. C. A. N. O.
EX. M. I. N. I. S. T. R. A. T.
D. I. S. S. E. R. T. A. T. I. O. N. E. M. I. S. T. R. A. T.

EX. M. I. N. I. S. T. R. A. T.

REGIO. O. N. T. A. R. I. S. T. R. A. S. S. A. R.

THE XXV. M. A. I. I. S. I. S. C. I. T.

H. L. O. S.

REGIO. O. N. T. A. R. I. S. T. R. A. S. S. A. R.
S. T. A. T. I. O. N. E. M. I. S. T. R. A. T.

C
u
n
th
B
pti
ra
ue
to
fli
fti
In
mu
ad
ha
ga
Te
xe
sua
fui
qu

COROLLARIA.

Cum argumentum dissertationis non ita obuium sit, sed recessus foueat, quorum aditus non omnibus patefcunt: uisum est, quasdam theses, facilioris conflictus ergo, hic annectere.

Thesis I.

Borussia iure nunquam subiecta fuit Imperio Romano. Hinc eius exemptione opus non esse existimamus.

Thes. II.

Praescriptio iuris gentium est; quamuis terminus praescriptionis, non adeo clare sit definitus.

Thes. III.

Argumenta ad hominem effectum ueritatis habent; licet uera non sint.

Thes. IV.

Salutaria consilia sunt Reipublicae Venetae nihil piis usibus uel legare uel testamento relinquere, nisi consensu publico senatorum. Vetus dictum est, pietas Ecclesiae diuitias peperit: sed filia deuorauit matrem. Contrarium sensit *Saluanus*; uix Christianum dici posse, qui moriatur, Ecclesiae non factis legatis. Inde *Iacobus de Vitriaco* suo iam tempore scripsit; totus mundus factus est eleemosynarius. Opes tamen Ecclesiae admodum inimicae sunt. Haecenus ille. Non expenderunt haec homines qui coeco impetu ordines sacrae militiae legatis, testamentis, donationibus ita ditauerunt; ut de ordine Templariorum atque Teutonico in Borussia seculo XIV. dixerint intelligentiores, fieri posse, ut Europam uniuersam suae ditionis reddant fratres cruciati. Hodie idem de Iesuitis ominantur, qui in arcana eorum consilia uel e longinquo penetrant.

Thef. V.

Huetius Philosophiam initium reuelationis facit, quod fides ueniat ex auditu. Crediderim tamen in nimietate uirium omnino peccari, rationi tributarum. Fides enim non opus rationis est, sed gratiae

Thef. VI.

Vexillum Imperiale civitatum S. R. I. die *Reichs-Stadt-Sabne* merito repetimus a Gallis. Quod penes *Argentorauenses* non eius proprietas fuerit: sed custodia.

Thef. VII.

Princeps Arausinus, nomine Maximiliani Imperatoris cum Anna, sponsa Caesaris, stricto gladio inter utrumque interposito, concubuit; quaestio orta, utrum nuptias hic fecerit concubitus? Jure gentium id creditum fuit; quod his moribus tum sibi uxores collocauerint summi Imperantes.

Thef. VIII.

Qui *Grotium* Papismi propterea incusarunt, quod Pontificios doctores *Sirmondum* ac *Petauium* incomparabiles Theologos in epistolis salutauerit; illi, me iudice, haec elogia non recte distinxerunt.

Thef. IX.

Grotio mens non tantum fuit ius naturae docere; sed huic, quod sub operis ingressum dicit, iungere uoluit ius gentium, usu ac moribus populorum introductum.

Thef. X.

Tabulas *Henrici Friderici*, principis Arausini, Leo ab *Aitzema* exhibet, in quibus Auriaca dominia fidei commissi naturam acceperunt. Idem princeps ordinem succedendi praescripsit, ut primo *Vilelmus*; deinde ejus posteritate forte extincta, *Louisa* filia, uxor *Friderici Vilelmi* Electoris Brandenburgici & eius *propago* in auitis prouinciis sequeretur. Huius rei ex historia admoneri possumus; quamuis sanctioris omnino instituti sit, haec ipsa praesenti rerum statui adplicare.

§. I.

VI DEVS, cuius numini pa-
 rent omnia, fortunam BRAN-
 DEBURGICAM superiori seculo
 crexit, uariisque rerum acces-
 sionibus praepotentem do-
 mum auxit amplificauitque: illius fato con-
 stitutum esse, cognoscimus, ut nedum intra
 pristinos uirium limites illa subsistat; sed *nouis*
 temporum cursus ulteriora etiam PISSIMO
 PRINCIPI adferant incrementa. Docemur
 benignitatem diuinam felicitate auspiorum;
 quibus nouissima recentioris aevi exordia in
 fastis BRENNO-BORVSSICIS insigniuntur. Vix
 dum, ac ne *uix* quidem seculum decimum
 septimum *exiimus*: & regale BORVSSIAE dia-
 dema BRANDEBURGICAE genti illatum fuit,
 DEO largitore; plaudente orbe; Caesare ac

Causa & ratio instituti.

A

potif-

potissimis Europae principibus gratulationis officia nouo REGI, decore ac solennibus uerbis, exsoluentibus. Iam alter annus teri coeptus est: quo plurimum Europae prouinciarum hereditas & sanguinis iure, & ultima maximi Britanniarum monarchae uoluntate, ad regem nostrum fuit deuoluta. *Auriaco principatu: Lingae; Moersiae; Buhrae; Leerdami comitatibus: Vebrae; Vlisfingae* marchiiis: *Bredaeque* dynastia titulos REGIS nostri atque ditiones iterum cumulatatas fuisse, REGNIQUE BORVSSICI robur per nouas prouinciarum accessiones prouectum in maius, firmatumque: id ex publico literarum usu intelligimus. Exigit igitur pietas in benignissimum REGEM, ut insignes accessus non solum laeto animo, quod omnium bonorum est, gratulemur: sed etiam nos, qui sacris literarum operamur, omni studio in id incumbamus, ut, si quid ad *dignitatem* iurium principis ac nutritoris nostri conferre possimus, id, quantum in uiribus est, praestare annitamar. AVRIACVM principatum *supremo do-*
mi.

minio vindicare, nostri nunc instituti est. Partim, quod argumentum haec tempora postulent: partim, quod scriptorum Gallicorum adparatu, unde haec fere repetenda sunt, instructi, ad hanc operam accedere possimus. In Belgico enim itinere, quod, pacificationis ergo, tum Risuici institutae, suscepimus, e uariis maximorum uirorum bibliothecis congregimus materiam, CASSANI atque PVTEANI, Gallicorum scriptorum contrariis sententiis non frustra forte in hac causa obiiciendam. Ceterum hanc fidem meam testor, me *privato* nomine ueritatem hic profiteri, atque *iudicis* magis, quam *iudicis*, quae proteruia a nobis in re tanti momenti omnino absit, officio defunctorum esse. Deum ueneror, ut adsit dicendis.

§. II. *Auriaco* principatui ab *urbe* eiusdem adpellationis, nomen est, a diuersis auctoribus diuersimode enunciatum. PTOLEMAEVS

Nomen
Auriacum.

(a) *Αγαυοίων* legit: *αγοουβίων* enim, quod in nonnullis exemplaribus habetur, inter amanuensium

A 2 erro-

(a) Lib. II. Geograph. c. 19.

errores refertur. Ab hoc STRABO (b), qui *Arausium* scribit, unica litera differt. Latini Geographi fere omnes *Arausionem* dicunt. Ita quippe PLINIUS (c); MELA (d); SIDONIUS (e); NOTITIA S.R.I. (f) aliique e ueteribus. Verum sequioris aevi scriptores in alias atque alias formas uocem torquent. *Aurasio* aliquibus placet: pluribus *Auriacum*: *Arasio* etiam nonnullis. In Francica deinde lingua alii *Aurange*; alii *Ourange*; plurimi *Orenge* reddunt. Inde recentiores quoque scriptores latini *Aurantium*; *Orengiam*; *Orantiam* idem uocabulum efferunt. Ceterum in antiquissimi nominis ortu auctores non minus uariant: quorum aliqui ad ineptias pueriles dilabuntur. Alii quippe regionem *Auriacam* ab *auro* dictam esse, uolunt, Grammaticae magis, quam naturae rationibus, ubi enim *auriferi* hic montes? ad ita sentiendum inducti. Hinc LIGVRINVS (g) poeta *Chrysoполи* notat

(b) Lib. IV. Geograph. p. 506. (c) Lib. III Histor. Nat. c. 4.
 (d) Lib. II. Georg. c. 5. (e) Lib. VI. epistol. 12. (f) Itinerario Antonini addita p. 130. edit. Schott. (g) Versu: *Hic tibi metropoles &c.*

notat *Araufionem*. Quibus non meliores sunt, qui a *malis aureis*, quae ob uentorum impetuositatem in *Auriacis* maturare nequeant, *Orenge* ironice nominatum esse perhibent; argumento prouerbii: *a Orenge il ny a point des Orenges* (h). Alii Celticum uocabulum *Orage*, quod *uentum* notat, huc trahunt, qui in *Araufionensi* tractu uehementius ac alibi spiret (i). Simili fere coniectura *aurae* nomen adhibent quasi *Aurasio* urbs *procellosa* dicta fuerit (l). Quod ueteres diphthongum *au* saepius cum simplici litera *a* confudisse, reperiantur. Hoc enim post alios *SALMASIVS* (m), exemplo *Agusti* pro *Augusti*, *SPEELMANNVS* deinde, *WENDELINVS*, *FRESNEVS* & *lexicographi* plures ex antiquis documentis ostendunt. *SCHRIECKIVS* (n) in *Arare* fluuio, qui Celtis *Araus* dictus sit, unde terminari facile potuerit *Araufio*,

A 5

non

(h) *Iodocus SINCERVS* in *Itinerar. Gall. p. 253.* (i) *Arelatum uariis obnoxia uentis, Chrysopolim &c.* iterum uersus sunt *GVNTHERI*, poetae modo laudati. (l) *Ioseph de la PISE* en son *histoire d'Orenge p. 4.* (m) In *animadu. ad Solinum p. 1020.* (n) In *Antiquitat. Belgic.*

non leue argumentum suae originationis sibi consecutus esse, uidetur. Vnde etiam MARCIANVS (o) existimat: *Auriacos & Aurecomicos* eundem populum constituisse, uocibus uulgi diuturno corruptis. Et uero quando *Arelatum: Arecomicum: Ararem* fluumium: *Ardennam sylvam: Ardyensem* populum: *Arausionem* denique, cuncta nomina ab *ar* incipientia, in uno fere eodemque tractu offendo: uix aliter existimare possum, quam omnes has uoces uni quondam genti originem ortumque debuisse. *Terrae* filios primi forsitan incolae se dixerunt die *Er dner* siue *E-uer*. Nam *e* in *a* frequentissime mutatum esse, infinita fere exempla neminem dubitare sinunt. Inde *terra & ara, aratrum, arca* earundem natalium uoces & in uernacula agriculturalium dialectus est, qua hodiernum *terram*, die *Arde* pro, *Erde* enunciant. Habemus ergo *Ardenar*, siue *Ararios*: unde *Araris & Arausio*, quae

(o) Andreas du CHESNE en son Antiquites des uilles de la France Liu. V, chap. VIII, p.203.

quae ultima terminatio *Masfiliensium Graecorum* est, facile derivari poterit. Ut adeo *Arausii* idem nobis sint ac *terrae filii*: *Arausio* uero urbs ab hisce incolis suis denominata.

§. III. Unde illud nunc prona consecutione deduci posse, existimo: *Arausionem* in uetustissimis etiam temporibus *primariam* gentis uniuersae ciuitatem, ceterarumque urbium *metropolim* fuisse. In ueteri enim R. I. NOTITIA (p) *ciuitas Arausinorum* *αἰ ἐξ' αὐτῆς* dicitur: quod dignum aduersione est, cum & urbis & gentis autoritas hinc non obscure colligi atque expendi possit. Inde est, quod *Cauarum prima* habeatur *Arausio* (q) & plerisque Galliae *Narbonensis* urbibus semper praelata fuerit (r) Ipsi etiam Romani *Arausionem Secundanorum* scripserunt (s), ut constet, quo legionum ordine *dynastiam* & illi habuerint. Quid? quod

stu-

Arausini
populi di-
gnitas.

(p) Hieronymo SVRIFA editore p. 130. (q) Loci huius nos ad admonente Christophoro CELLARIO, ueteris Geographiae industriae ac erudito indagatore. (r) Guiljelmo PARADINO teste *cap. XV. de Statu Burgundiae p. 306.* (s) Ioach. VADIANVS in not. ad *Melam lib. II. p. 230.*

stupenda opera, a Romanis in *Aurillac* regione condita perfectaque, luculentiora adhuc testimonia dent, *Arausionis* prae aliis castris per eosdem cohonestatae. *Porta triumphalis: amphitheatrum: aquae ductus*, ingenti sumtu adparatuque excitata monumenta, spectatores hodiernum in admirationem rapiunt, quod palmam iis, quae in Italia supersunt, praeripere uideantur. Quo elogio *Isaacus PONTANVS* (t); *Iosephus de la PISE* (u); *Iodocus SINCERVS* (x), aliique ea sunt dignati. Non ergo sine consilio quodam prouidentis *Numinis* factum esse, existimamus: ut *Arausini*, conculcata dignitate sua, a *Romanis* primum; deinde a *Burgundionibus*; demum a *Francis*: tandem *Caroli M.* aeuo, pristinae libertatis atque *supremi dominii* iuribus, ueluti postliminio, ob causas mox indicandas, fuerint restituti, ut

supre-

(t) In appendice ad *Itinerar. Gall. Narbonensis*. (u) Summo studio eius generis monumenta, in supra laudato opere plenissime descripsit: quae etiam aeri eleganter incisa exhibet. (x) In *Itinerar. Gall.* p. 254. cui descriptionem inserit ab alio ei communicatam.

supremo imperio rectores eorundem, hodie-
num uti uideamus. Atque hoc idem illud
est, quod suscepimus nos, ex instituto nunc
comprobare.

§. IV. *Saraceni*, quos hodie *Turcarum*
nomine adpellamus, seculo *octauo*, post *pirati-*
ca bella in mediterraneo mari facta, ipsas de-
mum Galliae regiones in tractu *Narbonensi* in-
uaserunt. Eo tum progressi fuerant barbari
hostes, ut fiduciam sumerent, incendio, rapi-
nis, spoliis, seruitutibus ac caedibus affli-
ctas prouincias sui prorsus iuris faciendi. Oc-
cupauerant iam eo animo *Rhodani* confinia
usque ad limites *Arausinarum*. Carolus M,
quod bellis extra Galliam esset distentus, co-
ercere effrenem hostem nequiuit. Obtulit
igitur regionem cum supremo iure, quous-
quisque eam eripuerit *Saracenis*. Colligit
uires unus e proceribus istius terrae, **GUILIEL-**
MUS, cognomento *Cornetanus*, lectoque milite
Christiano, infidum atque tot spoliis superbi-
entem populum, magna in Christum adiu-

B

torem

Adferitur
SVMVM
IMPERIVM
Arausinis
(1) EXEM-
PTIONE Ca-
roli M. cir.
ca an. 790-

torem fiducia concepta, inuadit; protli-
gat; omnique Narbonensi Gallia eiicit: regio-
ne incolis Christianis per hunc iterum uindi-
cata. Laetus de tanta suorum uictoria Ca-
rolus M. recipit prouincias omnes ad Rho-
danum: factae autem pollicitationis memor,
Arausinum tractum cum *supremo* iure transfert
in *Vilelmum Cornetanum*, principatus nostri o-
ptimum conditorem. Atque hoc demum
ordine *Arausio* Galliae dominio *exempta*, sui-
que iuris effecta est: dignitate hac a fortissimis
principatus huius *rektoribus* ad haec tempora
usque, contra aduersarios quosque, defensa
strenue, propugnataque. Verum testes
nunc laudabimus de VILELMO, non Arausi-
nis addictos, sed uel antiquos fatis, uel recen-
tiores Gallos. Ita enim fiet, ut non solum
partium studii suspicio omnis absit: sed etiam
per testes *Gallos* postulata *Gallorum*, in supre-
mum principatus huius dominium, firmiter
euertere possimus. *Iohannes* cognomento

Testimo-
nia a) ue-
terum.

ITA-

ITALVS (y), seculi IX. scriptor, *Vilelmum corni-* Johan.
It. alus.
tem robustissimum dicit, qui SVO IVRE *Gothiam*
rexerit. Clarius loqui is auctor non potuif-
 set: cum SVO & *alieno*, hoc est, *clientelari iure*
 regere, ex numero illorum sint, quae sibi di-
 recto *opponuntur.* Non ergo *clientem* aut *be-*
neficiarium Galliae, quem nos, uocabulo artis,
uasallum adpellamus, egit noster; sed *sui iuris*,
 quod ITALVS scribit, in principatu *Arausino*
 fuit. *Petrus de* NATALIBVS (z) *Episcopus* Petr. de
Natalibus.
Equilinus bella *Vilelmi* plenius quodammo-
 do his uerbis prodit: *Guilielmus confessor, dux*
Aquitaniae & Prouinciae, patre Theodorico consule,
matre Aldana, inchyta prosapia duces, Sub rege Ca-
rolo M. strenue militauit, eiusque regni PRINCIPA-
TVM tenuit, sanctitate praeclarus. Cum autem
Sarraceni partes Aquitaniae inuasissent, eos uiriliter
debellauit, atque a Septimaniae possessione potenter
deiecit. Idem *Vilelmus*, uitae innocentia
 admodum insignis, cum coenobita mortuus
 B 2 fuif-

(y) Extat in *Bibliotheca Cluniacensi* a Martino Marriero edita
 p. 16. (z) In catalogo Sanctorum *Lib. V. cap. 41. p. m.*
 97. edit. *Lugdun. 1517. f.*

fuiſſet, pontifici ſummo mereri eſt viſus, ut in numerum *Sanctorum* referretur, cuius memoria in faſtis Chriſtianorum *V. Calendarum Iunii* hodienuſum quotannis celebratur. Quid? quod imitatores eius in ſectam *Guilmiſtarum* iuerint, cuius ſocii in Bohemia atque Saxonia diu floruiſſe dicuntur. S. ODILO (a) Abbas Cluniaceniſis, auctor ſeculi X. Wilhelmum noſtrum *ILLVSTRISSIMVM uirum & Chriſtianiſſimum* PRINCIPEM, non paruis elogiis ſalutat, qui & ipſi tituli *uaſallorum* dignitatem ſuperare uidentur. Verba eiushaec ſunt: *Imminente tempore illo, quo ab Hispaniae ſinibus ebulliens Saracenorum multitudo per iter nauale ad terminos uſque Italiae ac Prouinciae peruenit, monaſteria, urbes, uicos, uillas depopulans, beatiſſimum patrem Maiolum coepit ac uinculis allegauit. Ille hinc abſolutus, perditionis Saracenorum occaſio fuit. Sicut uero poſt paſſionem Chriſti, Iudaei a ſuis exulati: ita poſt captionem Maioli, o ſtultum & impium figurae genus! Saraceni a ſinibus Chriſtianorum ſunt expulſi.*

S. Odilonis.

(a) In uita S. Maioli p. m. 289. Habetur in Bibliotheca Cluniaceniſi, modo a nobis laudata.

pulsi. Et sicut per Titum & Vespasianum Dominus a Iudaeis vindictam exercuit: ita per Wilhelmum illustrissimum virum & Christianissimum principem, meritis beati Maioli, iugum Saracenorum ab humeris Christianorum deposuit. Et multa terrarum spatia, ab iis iniuste possessa, ab eorum tyrannica dominatione potenti uirtute eripuit. Praeterea

Petrus VENETVS (b) eandem uictoriae lau- *Petri Veneti*
dem tribuit *Vilhelmo*. Omnium autem plenissime res a *Vilelmo Arausino* principe gestas *Ordericus VITALIS (c) Vticensis* mo-

nachus, qui seculo XII. uixit, persecutus est. *Orderici Vitalii*
Qui *assertae* per ipsum *Arausionis* expresse mentionem fecit: monachum etiam factum, *Comitatibus filios Bernhardum & Guilielmum*

praefecisse, idem scripsit. Neminem autem illud impedire debet; quod *Vilelmus* ab aliis *Prouinciae*: ab aliis *Aquitaniae*: *Gotthiae*, id est *Languedockiae* ab aliis: a nonnullis *Arausinorum* dux uocetur. Nam quae

B 3

muse-

(b) In *Catalogo Sanctor.* lib. V. c. 6. (c) *Lib. VI. Historiae Ecclesiasticae p. m. 598. 999.* inter *Scriptores Rer. Normannicarum* a *Cbesneo* editus *Paris, 1619. f.*

muneris causa gesfit, ab illis feiungi debent, quae iure *patrimoniali* ac proprio habuit posseditque. *Dux* igitur fuit *Languedockiae* & *Aquitaniae* non suo iure, sed qua *Pipini* ac *Caroli M. administer*; quo nomine etiam *Prouinciae Comitatum* idem rexit; utraque causa *stipendiarius* Regum Francorum: *Araustonis* uero a reliqua Gallia tum auulsae & *dominium* exercuit & supremum imperium, sua auctoritate, non *aliena*. Inde etiam illud intelligi potest, quare nunc *dux*; mox *Comes*; iterum *princeps* unus ac idem audiatur *Vilelmus*. Haec enim omnia pro munerum ac patrimonii diuersitate uera sunt; quamuis in aliis casibus *Antonius Didacus* ALTESERRA (d) probet: *ducis, comitis* ac *principis* nomina titulosque saepius inuicem comixtos fuisse. Sed *recentiores* auctores Gallos nunc etiam de *Guilhelmo* nostro consulemus. Sunt enim monachi, antiqui scriptores in portentis, miraculis, uitae integritate aliisque rebus, de *Vilelmo* recensendis,

b) recentiores testes

(d) *Lib. III. cap. 5. de ducibus & Comitib. Prouincialib. p.*

dis, magis occupati, quam in rebus politicis & huius seculi fortunas concernentibus, quas, nimiae pietatis obtentu, ut profanas uel ultro neglexerunt, uel maximam partem ignorarunt. Inter omnes uero optime de Guilielmo meritus est *Guillaume de* CATEL (e) auctor luculentus & magnae fidei. Is enim plura coenobiorum monumenta adducit; quae hactenus recensitam de *Arauslonensi* principatu sententiam confirmant: sed etiam tumultum atque imaginem *Guilielmi* conditoris is refert, his uerbis inscriptum: GVILIELMVS DEI GRATIA COMES ARAVSLONENS. Ut adeo in re, publicis atque solennibus monumentis stabilita firmataque, nemo sincerus dubitare possit. Adprobat suo calculo eundem scriptorem *Pierre de* MARCA (f) a sanctoribus „ Gall. Regi *consiliis*, qui inquit: Le Guillaume est le suiect des anciens Romains du „ Connetable Guillaume au Court-nés d’ou „ l’on tire l’origine de la maison d’Orenge & des

Guillau-
me de
Catel

(e) En son Histoire de Tholouse *Lin. V. c. 9. edit. Tolosae 1633. f.*

(f) En Histoire de Bearn *Lin. IX. chap. 2. §. 5. p. 688.*

Guillau-
me *Pam-*
din.

des Cornets, qui sont en leurs armes. Idem
 facit *Guillaume* PARADIN (g), cuius uerba sunt:
 Les Annales de Gilles racontent, que lors
 estoit Connestable de France, Guillaume
 au court-nez, qui, au retour de ce uoyage,
 passant Charlemaigne par le Languedoc,
 conquist cestuy Guillaume la cité d'Oren-
 ges, lors encores tenue & occupée par le
 Sarrazins. Et de cestuy sont uenus Prin-
 ces d'Orenge, qui, pour le sur nom de Guil-
 laume au cour-néz, portent en leurs armes
 un cornet. Ceste principauté à de long
 temps perseueré en la riche maison de Cha-
 lon & jusques à Philibert, de Chalon,
 fils de Iean, lequel Philibert de Chalon,
 fut tué au siege de Florence, estant lieute-
 neant general de l'Empereur Charle cin-
 quiesme. En cestuy est finié la noble &
 antique race de la maison de Chalon, qui
 n'ont seulement obtenu la principauté d'O-
 renges, mais aussi, les Comtés d'AVCERRE,
 de

(g) En ses Annales de Bourgongne *Liv. I. p. m. 96.*

„ de TONNERE; de IOINGNY; de CHALON & une
 „ infinité d'autres grandes & riches seigne-
 ries. Qui in aliis a Paradino abeunt; illi ta-
 men in *conditore Arausini* principatus cum eo-
 dem consentiunt. *Caesar de* NOSTRADAMVS(h):

Nostrada-
mus.

„ Quant à ce Guillaume Prince d'Orenge, il
 „ faut sçauoir, qu'il y auoit du temps de Char-
 „ lemagne un Guillaume au Cournéz, lequel
 „ conquit la cité d'Orenge, tenue & occupée
 „ des Sarazins, duquel sont uenus les Princes
 „ d'Orenge, qui par le surnom du Cour-
 „ portent en leurs armes le cornet. Vt alios
 plures praeteream *Francois de* BELLEFOREST (i)
 historiographum regium; *Nicolaum* GILLES
 (l) Galliae Regia secretis; *FAVCHETVM* (m) prae-
 fidem regium; *RVBISIVM* (n) denique ac cete-
 ros auctores Gallos, qui idem confitentur.
 Exterorum testimoniis, haectenus allatis, nunc
 domesticum auctorem annectere in hac cau-

C

fa

(h) En son Histoire de Prouence *Part. II. p. m. 166.* (i) En ses
 Grandes Annales de France *Liu. II. chap. X. p. m. 166.* (l)
 En sa Chronique de France *p. m. 301.* (m) En ses Anti-
 quitez Gauloises *Liu. II. chap. 26.* (n) En son Histoire de
 Lyon *Liu. III. p. 310.*

la Pife.

saliceat: per ea, quae hucusque congesimus,
 satis corroboratum. *Iosephus de la PISE* (o) Sei-
 gneur de *Maucoil*, qui de *Auriacis* ex instituto
 scripsit, non ex suo ingenio, sed ex ueterum
 monumentorum fide (p) ita de *Guilielmo* tra-
 ditum reliquit: „L'Empereur, *Carolus M.*
 „ uult, uolant recompencer un tant notable
 „ seruice du fruit de ses uictoires, luy donne
 „ la uille d'Oreng & le pays qu'il auoit con-
 „ questé enuiron, en propriété de fonds avec
 „ toute iurisdiction; & à ces grandes digni-
 „ tés, que sa uertu luy auoit parauant acqui-
 „ ses il'adiouste maintenant celle de Prince
 „ d'Oreng pour en iouir comme de pays de
 „ conqeste avec toute autorité SOUVERAINE.

Ius supre-
 mum in A-
 raufinos
Vitelmo
 adferitur
 e contra ad
 uersarios.

§. V. Ne tamen aliquid in hac causa dif-
 fiteamur; sunt aliqui inter scriptores, qui,
 quamuis *Aratufionem* *Vilielmo* nostro a *Ca-*
rolo M. donatam fuisse largiantur: ius supremum
 tamen

(o) En son Histoire des Princes & Principauté d'Oreng *Part. I.*
p. 52. (p) Auctorem uitae *S. Guilielmi & Santorale* colle-
 gii Dominicanorum Tholosae. quem utrumque codicem
 MSC. *Pisus* laudat. Monumenta aliis quoque scriptoribus
 uisa: quae hodiernum in istis locis supersunt.

tamen ab eodem Caesare eidem concessum, partim in dubium uocant: partim etiam expressis verbis idem negare audent. Vident enim hi auctores, fieri uix posse; ut *Gallicae regibus imperium in Arausinos hodiernum* uindiceretur; si hoc concedatur, Arausinum *Principatum* priuilegio Caroli M. a reliqua Gallia seculo *octauo* auulsum *suique iuris* effectum fuisse. Malunt ergo ueritati calum obducere; quam, declaratione eius, aulae Gallicae inuidiam sibi contrahere. Condonandus ob hanc causam *lacques de CASSAN* (q), quondam Galliae Regi a consiliis, qui, in gratiam principis sui, de *Vilermo* nostro ita sentit: il chassa les Sarasins d'Orange, print
 „la uille & la remit à l'obeyffance du Roy.
 „C'est pourquoy en recognoiffance de sa
 „ualeur & de ses grands seruices Charlema-
 „gne luy donna la uille d'Orenge, a conditi-
 „on, que tant luy, que ses successeurs à l'adue-
 nir

C 2

nir

(q) En sa Recherche des droits du Roy & de la couronne de France sur les Royaumes, Duchez, Comtez. *Liu. 2. chap. 8. p. m. 770, edit. Paris. 1646.*

a) qui au-
toribus
destitu-
untur.

„nir la tiendroient à foy & hommage de la
„Couronne de France. Sed hic genius est
cum *Casani*, tum plurium aliorum ex Gallis,
ut, re ipsa obiter perspecta, ceteras eius cir-
cumstantias ex suo ingenio ad seculi captum
ac sensum principis sui fingant, nulla reueren-
tia habita uetustorum monumentorum. Ec-
quis enim *Casarium* docuit; Carolum M. ea
lege Arausionem *Vilelmo* Cornetano donas-
se, ut *clientelari* obsequio Galliae regibus fi-
dem & ipse & successores adstringerent?
Hanc fidem meam testor; nullum antiquum
scriptorem *clientelae* huius unquam mentio-
nem fecisse. Recentiorum uero placita in re
tantae uetustatis inepte adducuntur. In lu-
brico enim fundamento starent historicae
ueritates ac summorum principum iura; si
haec a calami procacitate cuiusuis scriptoris
penderent, de rebus ante mille annos gestis,
nullo idoneo teste laudato, proterue disse-
rentis. Quid? quod, cum in *possessione* supre-
matus sint Principes Auriaci; omne onus,
con-

contrarium docendi, aduersae parti incum-
bat. Vt in defectu genuini documenti, quo
hostilia argumenta laborant, *Auriaco potentat-*
tui omnino praesidium quaerere possimus.

b) uetustis
scriptorib.
oblo-
quuntur.

§. VI. Verum enimvero liberales eri-
mus in ueritate asserenda, quam tanta opti-
morum argumentorum fide licet contueri.
Principio *Iohannis* cognomento ITALI (r), ue-
tustissimi ac supra a nobis celebrati scriptoris,
auctoritas maxima est, cuius uerba expressa
sunt: *Wilhelmus robustissimus Comes, qui suo*
IVRE tenuit regiones. Suo autem iure domi-
nia tenere eum dicimus, qui sui iuris est, qui sum-
nam rerum tenet, qui supremo imperio gaudet,
quod Galli potentatus aut suprematus nomine
reddunt la Souueraineté. Equidem ampliora
Vilelmi Cornetani dominia idem facit, quam
terminos Araufini principatus hodie circum-
scribi, uidemus: sed, dummodo rem ipsam

C 3

tene-

(r) Habetur idem auctor praeter *Bibliothecam Cluniacensem*,
quod p. II. diximus, apud SURIUM tom. VI. d. 18. Nou.
Sed contractior aliquantum & longe alio, quam auctor
ipse scripsit, stylo.

c) titulo
Dei Gra-
tia.

teneamus, de limitibus forte facilius erit con-
uentio. Deinde etiam uerba *tumuli*, supra e CA-
TELIO (s) allata, principi nostro *suprematum*,
non leuiori firmamento, ad serere existimo.
WILHELMVS DEI GRATIA COMES, IS etiamnum in-
scriptus in coenobio *Gellonenfi* seu *Wilhelmia-*
no reperitur. *Rationem huius tituli pendere ex uica-*
ria potestate, quam Dei nomine in hisce terris gerant
principes, adeo ut soli Deo nulli hominum obnoxios se es-
se, profiteantur, differunt Iob. Christ. BECMANNVS (t),
& GEISLERVS (u): ut adeo indubius inde sumi pos-
se uideatur character supremæ a Deo potestatis,
qua usus fuerit Guilielmus, conditor princi-
patus Arausinorum. Equidem Ant. Dadinus
ALTESERRA (x) exempla *clientelarium* etiam
principum adfert, qui *Dei gratia* elogiis usi fue-
rint. Verum enim uero seiungendi hic in-
uicem casus sunt: & corruet statim facta no-
bis oppositio. Primo enim ab usu uocabu-
lorum

(s) En son Histoire de Languedock p. 15. superius. (t) In Notitia
dignitar. Illustr. Volum I. Diff. I. cap. 3. p. 67. (u) In differ-
tatione gemina ex instituto; de titulo DEI Gratia. (x)
Lib. III. de Duc. Prouincialib. Gall. cap. 5. p. 222.

lorum in una aetate: ad usum eorum in altera, rationibus infirmis concluditur. Exempla igitur desideramus, Caroli M. aevo, promiscuum formulae *Dei gratia* usum inter principes clientes, idque in Gallia, uiguisse. Deinde stylus *privatus* cum *publico* confundi non debet. Sic notissimum *Martini* LVTHERI (y) exemplum, qui, lepida *regalis* tituli aemulatione, quod Angliae *regem* Henricum VIII aduersarium haberet, literas suas his uerbis auspiciatus est: *Martinus Lutherus, DEI GRATIA Ecclesastes VVittebergensis, Henrico DEI IRA Regi Angliae.* Simili fere argumento *Carolus du FRESNE* (z) plurima loca apud scriptores medii aevi congescit, ubi sacri etiam Antistites, pro muneris ac uocationis suae causis allegandis his titulis usi fuerint: *Episcopus DEI & Apostolicae sedis GRATIA.* Et, altero nonnunquam omissio: *Episcopus Dei gratia.* Ut uero neminem esse, puto, qui *privata* haec pietatis officia, cum *publico* solennique usu titulorum in

cu-

(y) *Tom. II. Jenens. p. 132.* (z) In Glossario mediae Latinitat.
Tom. II. p. 46.

*curius ac aulis principum commisceri uelit: sic etiam facile patet, exemplum nostri principis non ad illud genus; sed ad hoc referendum esse. Non enim sibi elogium hoc ipse Vilielmus priuata quadam causa tribuit: sed mortuus in publico solennique monumento a superstitibus accepit, ubi tamen uacua alias iudicia sunt crimine adulationis. Summatim dicam, adhibuerunt quandoque uasalli aut priuati homines titulos *Dei gratia, pietatis* causa: iisdem alii quoque haec nomina, quamuis rarissime, dederunt uel *religionis* ergo uel turpissimae *adulationis*. Ast praeter hos casus in *Galliis* (Ordines enim Germaniae haec usu praescripserunt) *sacrilegium* apud *beneficiarios* principes habitum fuit: *Dei gratia* nominibus dignitateque insigniri uelle. Exemplum habemus in Duce *Britanniae* minoris. Is enim, quod uerba *Dei gratia*, ritu maiorum, qui in *regum* numero quondam fuerant, in diplomatis adhiberet; a Galliarum rege sub graui comminatione iussus est, ab usu harum uocum*

cum

cum sibi temperare. *Franciscus* BELCARIUS (a)
 Episcopus Metensis historiam ita refert:
*rex 1464. Moruillerium ad Britannum misit: quae
 legatio praecipua quatuor capita continebat. Primo
 ne Britanniae regulus in publicis diplomatis ea uerba
 praefigeret, quae haecenus usurpauerat: Franciscus
 DEI GRATIA Dux Britanniae; quod hisce uerbis se
 regis beneficiarium, quod probe aduertendum,
 tacite inficiari uideretur, quibus Ducatum soli Deo,
 non ipsi regi acceptum ferre, testaretur. Cum er-
 go antiquis, mediis ac infimis temporibus
 continuo, solennique usu in omnibus diplo-
 matibus, nummis, monumentis aliis generis
 cuiusque Arausionenses principes DEI GRATIA ti-
 tulos in media Gallia adhibuerint: certissi-
 ma haec erit Arausini suprematus nota, quae re-
 ctiores Arausionis ab omni clientelari iure Gal-
 liae regis sine ulla controuersia absoluet.
 Praeterea ratio etiam successione filiorum
Vilelmi nostri manifeste docet, eum suo iure, ^{d) successio-}
 non lege *beneficiaria* Arausionem possedisse. ^{ni filio-}
 rum.*

D

Ant.

(a) In Commentariis Rer. Gallicar. Lib. I. §. 14. p. 9. ad an. 1464.

Ant. Dadinus ALTESERRA (b) Gallicorum feudorum naturam ex instituto inuestigauit. Vbi iudicium suum de hac causa his uerbis prodit: *feuda Galliae a temporibus demum Ludouici Pii coeperunt transire ad liberos: sed neque tum sine speciali consensu principis.* Caroli autem Maetate uasalli ad finem tantum uitae feuda possidebant, princeps uero, quos ei uisum esset, successores eligebat, nulla liberorum habita ratione. Quod si autem uasallum egit *Guilielmus Cornetanus*, eccur *Ordericus* VITALIS (c) Vticensis Monachus de eo scribit: *filiis adiuantibus, quos Comitatus ipse praefecerat.* Cum ergo inde constet, quod suos, id est proprio iure possessos Comitatus, sua, non alieni principis siue Galliae Regis auctoritate, inter filios distribuerit *Vilhelmus Cornetanus*: manifestum etiam ex hoc argumento est, *Vilelmum supremi iuris principem Arausinorum fuisse.* Tandem etiam *moribus Galliae maior a feuda, puta Ducatus & Comita-*

e) diuisioni
eorundem

(b) Tractatu de Origine Feudorum pro Moribus Galliae cap. II. p. 290. Quem librum Ioh. Schilterus dignum habuit, ut eundem Codici iuris Alemannici annecteret, (c) Lib. VI. Histor. Ecclesiastic. p. 599.

mitatus diuisionem olim non tulerunt, quod obseruat idem ALTESERRA (d). Quo ergo iure Vilelmum Cornetanum Arausionensem principatum filiis distribuisse dicemus: nisi ab omni clientelae ac beneficii nexu eundem absoluamus. Atque haec demum omnia, quae ad summum dominium, Vilelmo Cornetano adferendum, in haecenus dictis attulimus, controuersiae huic finem dare posse, existimo: qua Gallici alias scriptores absolutum, quod dicitur imperium Principibus Auriacis, tanta animorum fiducia, negare audent. Conditore enim summi domini apud Arausinos probe intellecto: facile est deinceps, ad destruendum omne id, quod ab iisdem huic causae opponitur.

§. VII. Manifesto quippe errore historiae ac temporum rationes turbant, qui *Arausinorum* principes uel *Delphinatus* clientes faciunt cum *Nicolao CHORERIO* (e) uel *Prouinciae* **D 2** **Comi-**

Soluuntur inde oppositiones. An Arausio sit iuris Delphinatus? Prouinciae?

(d) De Origine Feudorum pro moribus Galliae cap. XV. p. 333.

(e) En son Histoire Generale de Dauphiné Lin. IX. §. 12. p.

287. edit. a Lyon 1672. f.

Comitatus beneficiarios cum *Nicolau* VIGNERIO (f) & adfertoribus Gallis, *du* PVY (g) atque CASSANO [h]. Quia uterque sine omni dubitatione iunioris longe aetatis est, ac ea, quam *Arausino* principatui per haecenus dicta adferuimus. Imo ipsas *regni Arelatensis* natales ita superat dominium Arausionense: ut frustra illi quoque esse uideantur, qui Arausionem appendiculam eius facere, uelint[[i]]. Deinde etiam illa tela, per hunc Arausionis *conditorem*, declinantur; quando in potestate Caroli M. non fuisse, scribunt, *Arausinam* ditionem a Galliae regno auellere. Fide enim BALDI (l) & PAPONII (m) id peculiare in Galliae regno esse, *Francisc.* HOTMANNVS (n) existimat: *quod rex sine publico gentis Concilio nihil nec alienare, nec oppi-*

An exime-
re Arau-
sionem po-
tuerit Ca-
ro. las M?

(f) En son Histoire de la Maison de Luxembourg. Chap. XXV. p. 133. (g) En Traitez touchant les droits du Roy tres-Chrestien p. m. 275. a Rouen 1670. f. (h) In scripto, superius citato *Iurium Gallicorum*. (i) Philosophi dicunt, causam priorem esse suo effectu: partem principalem, minus principalem. Cum ergo aliquot secula *Arausino* dominatu recentiores sint allegatae ditiones: causae eius esse, nequeunt. (l) C. I. si Feud. fuer. contr. (m) Lib. V. Arrest. XII. tit. 10. artic. 4. (n) Quae est. Illustr. Q. I. p. m. 16.

generare possit. Quare etiam *Iacobus de CASSAN* (o) ultimum argumentorum praesidium contra supremum Arausionis dominium in eo ponit, ut scribat, etiamsi constet, aliquem regem *sui iuris* fecisse Arausinum principatum: id tamen, quod, hoc facere, in regis nullius potestate sit, reuocari semper a regni ordinibus ac successoribus potuisse. Verum enimvero doceant nos Galli, si possunt, iam Caroli M. aeuo hac lege Galliae principes adstrictos fuisse. Certe *Renatus CHOPPINVS* (p), qui admiranda industria hanc materiam tractauit, nihil eius reperit, quod adscendat ad Carolinam aetatem. Cum igitur lex de rebus *praeteritis* non feratur (q): neque *Arausionorum* causam ferient, quaecumque postea de non alienandis Galliae coronae bonis conquirere licet. Deinde etiam negant aliqui

D 3

cum

(o) Lib. cit. II. chap. 8. p. 776. (p) de Dominio Gallico *Lib. I. tit. 2.* qui liber, olim in Lat. L. admodum rarus, nam in Gallico idiomate obuius satis ingenti literariae reipublicae commo *an. 1701. Francofurti* recensus est. — Utinam tamen prodisset illud opus luculentius ac emendatius. Sed infinitis mendis scater, singulis fere strophis hac macula aliquoties notatis (q) L. VII. C. de Legibus,

cum RAGVEAV. (r) domestico scriptore, Galliae regnum unquam singulare aliquid in hoc genere prae aliis regnis ac rebus publicis habuisse. Praeterea, qui Gallis hic cuncta largiuntur; illi tamen certos casus dant; ubi regiorum fas sit, non solum regiones, regno innexas, ab eodem auellere: sed etiam domanialia bona, quod longe magis est, alienare. Non priuatum hoc; sed publicum CVRIAE PARISINAE decretum est, an. 1539 in eadem causa ita fere promulgatum: *quando remuneratio facienda est subdito ob extraordinariam operam, quam regi aut regno praestitit, Domanialia etiam recte alienantur* (s). Ceterum Principibus nostris neque his rationibus est opus, ad supremi imperii sui defensionem. Carolus enim M. non auulsit Arausionem a regno Galliae, quod dictis regni consuetudinibus postea improbatum est: sed, hac per Saracenos pridem auulsa, principi Christiano facultatem concessit,

(r) au Corps du droit de France *Liv. X. tit. I. p. 137.* (s) Loci huius nos *Job. LIMNAEUS* admonuit *Lib. II. c. 8.* in *Notitia Franciae p. 603.*

fit, eandem infidelibus iterum eripiendi. Qua
 in re Imperator & aliis regni sui prouinciis
 consuluit: & mores uicinarum gentium est
 imitatus. Nam supra laudatorum testium
 fide, Vilelmus Cornetanus uniuersa etiam
Languedockia expulit Saracenos, neque tamen
 ex opima ista uictoria praeter unicam *Arau-*
fusionem sibi aliquid retinuit, reliquis omnibus re-
 gionibus in potestatem Caroli regis iterum
 concessis. Quod uero nihil tum noui ha-
 buerit *donatio* Arausionis, Vilelmo eapropter
 facta; id exemplo uicini Hispaniae regni fie-
 ri potest manifestum. Huius enim singulae
 prouinciae, quamprimum illae a Saracenis
 an. 710. inuasiae direptaeque fuerant, occupan-
 ti, quasi res nullius, cesserunt (t): licet *Pela-*
gius, e regali Hispaniae stirpe oriundus (u), &
 super

(t) Inde enim factum est, ut Hispania, quae antea unius im-
 perio paruerat: nunc in se iuncta *Legionis; Castiliae; Ar-*
ragoniae; Nauarrae ac *Cataloniae* regna ac respublicas iret.
 Neque alio titulo condita haec regna sunt, quam bellica
 occupatione. (u) CHIFLETIUS in Vindiciis Hispaniae id
 docet cap. XIV. Ambrosii *Moralis; Roderici Santii; Villadie-*
gii aliorumue auctoritatibus nixus. Conf. Aduersiones
 Dn. Praesidis in die Einleitung des Pusendorffs 1c. II. S. 3. p. 243.

superstes adhuc esset, neque animum, recuperandi amissa, unquam exuisset. Quod si ergo integrum ibi omnibus incolis fuit, Saracenis sua uirtute prouincias liberare; & liberatas, nullius intercessu, cum summo imperio sibi retinere: quid mirum est, pro uniuersa *Languedockia* a Saracenis recuperata, Vilelmum Cornetanum Arausionem, cum pleno iure, accepisse. Modo itaque *Vilelmum* Arausini principatus conditorem fuisse, obtineamus: de facultate Caroli M. Arausionem Galliae regno *eximendi* nulla unquam dubitatio remanebit. Tandem & illud pro Arausione, Galliae regno uindicanda, adfert CASSANVS (x). Principes Arausinos, si quae forte supermatus iura olim habuerint: iisdem tamen, *perfidiae* crimine, in Galliae reges saepius commisso, iterum excidisse. Sed uero si, quod hactenus probauimus, nullo fidei sacramento Gal-

A supremo domino an excidere poterint principes, crimine *feloniae*?

(x) Verba eius in libro saepius citato *Liu. II. chap. 8. p. 785.* haec sunt: *il est notoire, que par leurs rebellions & felonies ceste uille est tombée souvent en commis & par droict de reuersion a esie reunie & incorporée a la Couronne.*

Galliae unquam regibus Arausini principes adstricti fuerunt: neque perfidiae erga illos poterunt incusari. Qui enim fidus esse non tenetur: perfidus fieri nequit. Neque uinculum rumpere potest; quinullo uinculo tenetur (y.) Sufficere haec possunt ad ostendendum, quantum ueritatis ac iurium Arausinorum intersit, primam principatus huius originem probe intellectam esse. Et, nisi prorsus fallor, nemo hactenus fuit, qui hanc Spartam ante nos occupauerit. Neque enim in grandi rerum Auriacarum uolumine PISIVS aliud egit, quam ad codicem uitae S. Vilelmi, hactenus ineditum, prouocaret: cuius tamen auctoritatem impugnare audet *Petrus de MARCA* (z). Sed nos in docendo hoc Arausini principatus ortu uel antiquos probataeque fidei scriptores adhibuimus; uel recentiores Gallos: quorum illi quauis exceptione maiores sunt; hi uero conciuēs suos in ruborem dabunt,

E

bunt,

(y) Legatur in simili fere casu D. Prael. *Lotharingia uindicata* contra iniquas adserptiones Gallorum *cap. II. §. 4. p. 51.* (z) En son Histoire de Bearn *Liv. VIII. chap. 2. p. 686.*

bunt, ut in utroque non uideam, quid nobis in hac causa amplius reponi queat.

(II) supre-
mi domi-
ni usus ex
ORDINE
SVCCES-
SIONIS
probat
in Arau-
no Princi-
patu.

§. VIII. Quamuis uero haec satis essent pro *summo domino*, Arausinis principibus adse-
rendo: cum tamen aliqua supersint, unde
exercitium quoque *supremi iuris* in Arau-
fino principatu cognosci potest, circa haec
non minus occupabimur. Et uero succe-
dendi ratio, quae antiquissimis etiam tempo-
ribus in Arausinis obtinuit, omnino hic obser-
uationem meretur. Ex historia principum
nostrorum constat, in Auriaco principatu
non solum *mares*; sed etiam *foeminas* rexisse:
atque nunc *sanguinis* lege; iterum libera ultimo
imperantium *uoluntate ac testamento* successio-
nem factam esse; mox uno, iterum pluribus;
idque uel diuisim, uel communi iure summam
rerum tenentibus. Placet e quam plurimis
casibus unum tantum seligere; ne praeter cau-
sam aliquid scripsisse uideamur. *Tiburga* Auria-
ca princeps, quae an. 1150. obiit, *Rambaldum III.*
& *Vilelmum III.* filios testamento heredes no-
minauit,

nauit, *Tiburga* filia praeterita. Huius autem filios, e *Bertrando Bauscio* prognatos, *Rambaldus III*; quod improlis esset, heredes instituit, neglectis nepote ac nepte ex fratre *Vilhelmo III* (a). Vnde non solum successionis foemineae ac testamentariae; ex asse & semisse; diuissim ac coniunctim factae, peti exempla possunt: sed etiam insignia iura *Bausciano - Auriacae* gentis hinc intelliguntur in uarias *Provinciae* atque *Languedockiae* regiones, quorum memoriam principes nostri hodiernum non sine causa recolere possunt (b). Ast uero ut

E 2

ad

(a) Proderit luculentioris doctrinae causa hic tabulam dedisse: unde plura discuntur a) ratio succedendi in *Arausinis* b) translatio principatus in stirpem *Bauscianam* c) iura *Bauscianorum* in uarias *Galliae Narbonensis* prouincias d) error *Puteani, Cassani; Chesnei* scribentium, *Arausionem* partem esse *Prouinciae*. Controversia haec a nobis ex *Hieronymo Zurita; Joh. Bapt. Guesnaeo. Caesare Nostradamo; Nicolao Vignierio; N. de Claperis; Cotelio; Fauino* aliisque expedita est, alia forte occasione in lucem edenda. Habuit certe *Bertrandus*, quod *PROVINCIAM*, matris *Stephanae* iure, peteret a) quod aui hereditas ad eum pertineret b) testamentum eius hereditatem firmaret c) *Conradus & Fridericus Imperatores* sententiam pro ipso dixissent d) imo eundem etiam *inuestitura* solenni heredem designassent. Sed succubuit

in

Postulata Principum Arausinorum in PROVINCIAE ET LANGVEDOCKIAE ditioes.

Comites

PROVINCIAE.

Gilbertus Com. Prouinc. m. 1125.

Phaidis diuidunt in-
uxor Alfonsi ter se Pro-
Com. Tho- uincia Comi-
lofani. tatum sorores. Com. Barcin.

Raymund. Berengar. Gisbert. Com.
Bereng. tu- qui Stepha- Prouinciae
tor ex fra- num in ius testamento pa-
tre nepotis. uocauit a. 1140. rentis m. 1140.

Raymund. Bereng.
Stephanam ad pacta su-
per Prouinciae here-
ditate coegit.

Stephana
patris iure he-
res; sed a patru-
ele ui exclusa

Raymund.
de Beaux fa-
ctus Stepha-
nae maritus

BERTRANDVS iure heres & Bau-
scianae & Prouinciae ditiois;
sed altera iniuste exclusus. Maritus
factus Tiburgae

TIBURGA Rambald.
uxor Ber- III. impro-
trandi. li & filios so-
roris here-
des nominat
exclusis ne-
poribus ex-
fratre

Guilielmus
a Rambaldo auun-
culo heres institu-
tus Princeps Arau-
sinus.

Bertrand.
Atq; hi demum cum fratre he-
redes esse debebant a) Prouin-
ciae b) Bauscianorum c) Arau-
sionensium, extincta Vilelmi
III. propagine 1185. in Ram-
baldo IV.

Hugo.

Rambald. III. impro-
li & filios so-
roris here-
des nominat
exclusis ne-
poribus ex-
fratre

Vilelmi II.
m. 1174.
Tibur- Vilelmi
ga ux. IV. &
Ram- 1171.
baldi de I
Guirano. Ram-
Sua do- baldi
nat Ord. IV. m.
Hieroso- 1185.
lymitano. im-
proli

Principes

BAUSCIANI. ARAUSINAE.

Vilelmus.

Hugo Prin-
ceps de Beaux

Principes

Rambald II. Prin-
ceps Arausio-
nensis m. 1115.

Tiburga m. 1150.
principatum inter
hos diuisit, exclusa
filia.

annon isthuc Arausio referenda. Verum enim uero, dummodo rem penitus aestimemus; facile quoque erit, ad hunc scrupulum euellendum. In Gallia quondam *alodiales* regiones uel illae dictae sunt, ubi *proprietas* penes possessorem fuit; *dominium*, uero penes regem: uel illae, ubi possessor & *proprietatem* habuit & *supremum* dominium, id quod e sententiis ueterum in Gallia scriptorum erudite ac luculenter docuit *Carolus du FRESNE*, (e) Galliae Regi a consiliis. Si ergo *hoc* posteriori sensu *Arausinum Principatum* pro Alode habeas; neque summum imperium rectoribus illius inficiaberis. In isto autem priori significato, quo minus Arausionem pro Alode uentilemus, plurima iubent. Obstat enim famosissima LEX SALICA (f) *de Alode*, ubi a *terrae Salicae*, etiam

(e) Tom. I. Glossarii mediae Latinitat. in h. u. (f) Titul. X. de Alodis, in Codice LL. Francicarum, quas edidit Heroldus & Lindenbrogius. Verba sunt: *de terra uero Salica*, quamuis Alodiali, *in mulierem nulla portio hereditatis transit: sed hoc uiriliter sexus acquirit. Hoc est filii in ipsa hereditate succedunt.* Confer. Dn. Praesidis dissertatio de Iure Anglorum in Galliam Cap. II. lit. d.

etiam *alodialis*, hereditate foeminae prorsus excluduntur. Cum ergo *foeminae* successioni in Arausinis nullo non tempore locum fuisse, e supra dictis constet; ideoque Arausinus principatus a Salica, id est, Francica Alode noua ratione eximetur.

§. IX. Neque etiam illud praetermittendum esse, existimauerim, in assertione supermi dominii apud Arausinos; quod *Vilelmus* princeps eorum an. 1214. a Friderico II. Imperatore regno *Arelatensi* donatus atque in regalem dignitatem euectus sit, cuius rei testes sunt Gallici scriptores (a) *Caesar* NOSTRADAMVS (b); *Andreas du* CHESNE (c); *Ludouicus* MORERIVS

(III) Quod
Arausini
principes
REGES
ARELA-
TENSES
effecti sint
an. 1214.

(b) En son Histoire de Prouence *Part. II. p. 182.* Verba eius sunt: *florissoit du temps, de alio quodam scripserat, Guilhelm des Baulx Prince d'Orengé sur nommé Delcournas, Lors qu'il fut installé Roy d'Arles & de Vienn. par l'Empereur Frideric second.* (c) En son Histoire de Bourgongne *Liv. IV. p. 638.* *Guillaume de Baux, ait, aussi Prince d'Orengé uiuoit l'an 1206. & fut celuy auquel Frideric I. surnommé Barbarosse donna le Royaume d'Arles, étant a Mets l'an. 1214.* Manifesto errore lapsus est *Chesneus*, quod *Friderico I.* tribuat id, quod contigit sub *Friderico II.*

RERIVS (d) aliique. Nemo enim a me unquam impetrabit, ut credam, Germanicum Imperatorem Galliae regis uasallum aut subditum, Arelatensi regno donasse, quod tot sanguinolentis bellis contra aemulationes Gallorum tueri, Caesares nostri consueuerant. Potius illud credibile est, Imperatorem nostrum *Vilelmo* hoc beneficium contulisse, partim quod eum Gallorum aduersarium nosset, partim, ut eidem uires adderet, *Arausionensia* iura contra impetus uicinae Galliae defendendi. Quod si hoc est, *Arausinos* iterum habebis a dominio Galliae Regis immunes.

(IV) Quod partem ditionis donauerint

ORDINI
HIERO.
SOLYMI
TANO Sti
Iohannis.

§. X. Praeter ea, quae haecenus pro *suo* *premo Arausinorum imperio* allegauimus, illud quoque causam nostram nouo & luculento argumento confirmat: quod Rambaldus & uxor Tiburga, agnatis atque cognatis praeteritis, partem, quam in Arausinis habuerant,

pictatis

(d) Plenius hic ceteris in dictionario *sub. b. u. p. 66.* inquit: *Guillaume eut à titre de donation de l'Empereur Frideric. II. le Royaume d' Arles, par une Bulle d' Ord. 1214. confirmée par une autre du 29. Sept. suiuant.*

pietatis ergo, Ordini Hierosolymitano, suo arbitrato circa an. 1160. donauisse, reperiuntur. *Ludouicus MORERIVS* (e) donationem hanc post alios plures enarrauit. Inde *Jac. Aug. THUANVS* (f) nummos se quoque uidisse scribit, ubi unum latus Arausionensia insignia referat, alterum uero sigilla Ordinis Hierosolymitani. Neutrum ex his facere licuisset subditis Gallici imperii. Non illud, quod bona seculari usu eximere, opus summi dominii sit: alterum non, quod monetam sua auctoritate ac symbolis signare, in cive crimen habitum laesae maiestatis (g). Sed *Fridericus II.* Caesar irri-

F

tam

(e) Loco proxime citato ita scribit: *une fille nommée Tibbour laquelle fut mariée a Rhambaud Guiran & qui mourant sans enfans donna à l'Hôpital de S. Jean de Jerusalem le quart de la uille d'Orenge. qui auoit un autre quart sur la même uille, eut un fils nommé Rhambaud, qui mourut sans enfans & qui donna sa portion & le quart, qu'il auoit sur Orenge, au même Hôpital.* Verba *Pisii*, qui idem docet, hic addere super sedeo. (f) *Lib. XXXI. §. 46.* ita hoc explicat: *partem principatus Hierosolymitanos equites habuisse, nummis plerisque patet, quibus in antica parte Arausionensis principis, in postica Hierosolymitani ordinis insignia insculpta uisuntur.* (g) *Legatur Melch. Goldastus in Catholico Rei Monetar. Tit. XV. p. 63. & ipse Imper.*

Frider-

tam fecit donationem Hierosol ymitanis factam (h). Partim, quod durum uideretur, consanguineos praeteritos fuisse; partim crederetur eo tempore, Pontificem ac Imperatorem iurisiurandi sacramento absolueri posse. Quae validissima iterum ratio est, Arausinos Galliae regibus non subiectos fuisse: quod Galliciuibus suis concessuri non sint, de privilegio in Galliae territorio Romanum Imperatorem implorare.

(V) Quod Gallici scriptores rem inauditam habeant, Arausinum an. 1239. Andegaventi iurisiurandi sacramento se addixisse.

§. XI. Porro etiam in quo Gallici adser- TORES PVTEANVS (a) & CASSANVS (b) de subiuga- ta

Fridericus I. lib. II. Feudor. tit. 56. In primis si expendatur, quod in monetis suam imaginem; non Galliae Regis adhibuerint Arausini. Deinde, quod cesserint haec iura Hierosolymitanis. Ast in alterum nequibat hoc ius transferri. Inde non est, quod haec excuset Ren. CHOPPINVS Lib. II. Tit. 7. §. 15. p. 158. de Domanio Franciae (h). Lud. MORERIVS l. c. p. 66 ad annum 1214. die VII. Januar. ubi tandem ait: *cassa ces donations par ses Bulles en consequence de quoi, Guillaume II. se mit en possession actuelle de l'autre moitié d'Orange, la quelle néanmoins il restitua de son pur mouvement à l'Hopital par acte du 6. Octobre 1215. a condition, que les Princes auroient tout droit de Commis & de Retention: que l'Hopital seroit tenu de lui RENDRE HOMMAGE & quae sequuntur.* (a) En Traitez touchans les droits du Roy Tres- Chrestien chap. de la Principauté d'Aurange p. 257. (b) En

ta Araufione uictoriam quaerere solent: illud ipsum posteros omnes docebit, supremo dominio principes Araufionenses instructos fuisse. Cum enim ad *Carolus* Andegauensem, Ludouici IX. Galliae regis fratrem, *Prouinciae* Comitatus, matrimonii causa, deuolutus fuisset: omnes fere scriptores, ceu rem miram, neque eousque auditam, annotant, *Vilelmum Araufinum* principem clientelari uinculo ab eodem astrictum fuisse. Ita NOSTRADAMVS (c) CHESNEVS (d); infiniti alii. Perditum ergo ac uno ictu destructum esse, perhibent supremum ius, quod hactenus tanta cura adseruimus principibus Araufinis. Sed, pace illorum, res salua est, & proficit iuri nostro, quod eidem ipsi obesse, existimant. Eccur enim tanta sollicitudine, ceu rem nouam, annotarunt hanc clientelam scriptores Galli? si ante haec tempora quoque Araufinus principatus Galliae regno obnoxius fuit. Deinde Ca-

F 2 roli

la Recherche des droits du Roy de France *Liu. II. chap. 8. 773.* (c) En son Histoire de Prouence *Part. II. p. 201. & Part. III. p. 212. 222.* (d) En son Histoire de Bourgongne p. 638.

roli Andegauensis ea tyrannis fuit, contra ultimum e Sueuica stirpe Cunradinum declarata, ut nihil mirum sit, eundem iura Arausiorum violenter inuasisse. Post nondum satis constat, an Vilelmus clientelam exhibuerit Andegauensi, qua Arausinus princeps: an uero qua dominus aliarum prouinciarum, extra tractum Arausionensem (e). Tandem GODOFREDVS (f) scribit, Prouinciae Comitem S. R. Imperio clientelare obsequium fecisse. Ut adeo Germaniae, quam Galliae propinquiorem Arausionem fuisse, existimare liceat.

(VI.) PRI-
VELEGIAA-
cademica
debeant
Imperato-
ri.

§. XII. Atq; hoc idem illud argumentum est, Gallicis adsertoribus *non Andegauum* opponendum.

Scribit

(e) Hoc Imprimis tenendum est, quod constat, Vilelmum Arausinum alias ditiones uxoris causa possedisse, ab Arausino summi iuris principatu prorsus diversas. (f) in Annalibus ad an. 1236. Fridericus, uerba eius sunt, *Imperator se contulit ad oppidum Hagenau, in quo hiemauit. Ibi adsuerunt Comes Tholosanus & Comes Prouinciae. Recepit autem Comes Tholosanus Marchiam Prouinciae ab Imperatore, homagium sibi praestans. Ast uero subfendum Prouinciae habere uelle Arausinum principatum, id contra temporum istorum rationes est & dignitatem Arausinis hucusque assertam. Potius ita sentiendum, quod plura in historia Prouinciae arcana lateant, unde termini Arausini ampliores reddi possint.*

rausionis imperium Ludouicus, e Cabillonensi stirpe oriundus, princeps Arausinus pro quindecimmillibus librarum emerit a Renato Rege (1) Siculorum. Ast uero e superioribus, puto, manifestum satis erit; summum dominium quingentos abhinc & quod excedit annos penes Arausionensium principes iam fuisse. Cum tamen uetustissima iura nouis tum quoque titulis firmare, contra potentes aduersarios e re nostratibus uideretur [m]: hinc facinus illo-
rum

(1) Verba THVANI *Lib. XXXI. p. 501.* haec sunt: *Ludouicus Cabillonius Renato Siciliae regi XVClj librarum commodauit 1436. cum captiuus a Philippo Burgundione detineretur. Vicissim Renatus ius supremi imperii obligauit.* Indignus mihi sinceri scriptoris elogio *Thuanus* in hac causa uideretur: quippe qui non uenditum, sed obligatum tantum ait ius supremum Arausinis; & nescio, quam tergiuersationem exprobre idem nostratibus pecuniae non receptae. Apertior CASSANVS est, qui uenditum quidem summum Arausinis imperium fuisse ait: uerum dubitat, in facultate id fuisse Renati. Qua de re nos superius p. 30. scripsimus. (m) Errat in eo *du Pui*, quod p. 260. libri saepius citati, existimet, Arausionensium principes supremum dominium ex hac uenditione Renati sibi demum adferere uelle. Verum enim uero distinguendae hic inuicem sunt *consilii* rationes a norma *iuris*. Quando enim potentissimi aduersarii animum emtione placauit noster: non perdidit ideo pristinum ius, quod, ante tot secula a maioribus defensum, acceperat; sed nouo titulo, quod habuerat, *consilii* ergo firmauit.

rum augebitur, quotquot hodiernum supremo principum Arausionensium imperio aliquid detrahere, contra manifestas temporum, ac historiae rationes, plusquam temerario conatu, moliuntur (n).

§. XV. Quod superest, publicorum etiam monumentorum fide constat, Galliae reges excitatam Arausionensibus, super dominio supremo litem solennibus uerbis aliquoties eierasse. Contigit id sub *Vilelmo*, primo e stirpe Nassouia principe Arausionensi an. 1559 in pace Cameraensi (a): atque an. 1606. sub *Philippo Vilelmo*, (b). Insigniora

VIII. Eie-
rationes a
Galliae re-
gibus fa-
ctae.

(n) Sufficere haec possunt pro assertione supremi imperii Principum in Arausinis. Quae enim aliae *suprematus* notae ex iure de non appellando: e facultatibus monetandi: insularum in Rhodano: praesidii: fortaliti ceterisque regalibus, quibus & gauisi fuerunt principes nostri & adhucdum gaudent, addere nunc possemus: illa scientes atque lubentes praeterimus. Partim, quod res haec per haecenus dicta satis luculenter exposita sit: partim ne cum Gallis nos absque causa committamus: qui haec priuilegijs Galliae Regum accensere malunt, quam insignia supremi dominii existimare. In quo numero sunt *Cassinus*; *Bodinus*; *Choppinus*; *Molineus*; *Puteanus* multique alii.

(a) Inter potissimos testes *Iac. Aug. THVANVS* fit, auctor Gallus. Is *Lib. XXII. p. 459.* rem ita narrat: *quamquam bellis postea inter Carolum V. & Henricum II. subortis, regii magistratus manus in principatum Arausionensem iniiecissent & Gutianopolitanus Senatus per id tempus de adpellationibus cognouisset: tandem pacificatione ultima 1559. rursus SUPREMVM Arausionensis principatus IMPERIVM Nassouis iuxta Madritana pacta restitutum est & Vilelmus magistratus denuo instituit, qui citra prouocationem cum SVMMA POTESTATE eius dicerent.* Addantur *Franciscus BELCARIVS Lib. XVIIII. Rer. Gallic. §. 48. p. 570.* *Alfonsus VILLOA Lib. II. in Vita. Caroli V. p. 70.* *Francisc. GVICCIARDINVS Lib. XVI. Historiar. sui tempor. p. 611.* *Dav. CHYTRAEVS Chron. sui tempor. Tom. II. p. 74* Qui iidem in pactis etiam *Matridanis* an. 1526. Galliae regem omnia postulata in Arausinum principatum eierasse contestantur.

insigniora enim tantum attingimus, omissis pollicitationibus aliis, minus solenniter factis (c). Quae tamen non in eum finem adfero, ac si *suprema* principum nostrorum iura nouo hoc praesidio opus haberent (d) quippe quae per iuperius dicta firmissimo talo stant: sed ut agnoscant adfertores Galli, quam impii in piissimos regum suorum manes sint, qui haectenus defensa in dubium uocare molliuntur. Det uero praepotens Numen, ut *summum dominium*, quod per diuina ac humana iura saluum ac integrum est: contra omnes etiam fortunae ac uolentiae calus inconcussum persistat.

(b) METERANVS haec post alios plures luculenter protulit *Lib. XXVII. §. 302. Philippus Vilelmus*, ait, *uxorem duxit Principis Condaei Sororem, regii sanguinis primariam uirginem. Cui insuper Rex principatum Arausionensem tribuit cum omnibus libertatibus praerogatiuis ac iuribus supremis.* RENVNTIATIONE etiam facta omnium praetensionum, quae regnum Gallicae in eum habere arbitratur. (c) Huc refer factas nouissime de supremo dominio Principatus Arausini contestationes Galorum sub ultimo defuncto rege Vilelmo. Huic enim, 1660. Gallos eripuisse Arausionem; anno autem 1665. iterum restituisse: rursus 1672. subtraxisse; reddidisse 1678: iterum 1685. occupasse; anno denique 1679, in Rysuicensi pace uolentiae possessioni nuntium misisse, *D. Praeses* plene ac luculenter exposuit in dissertatione: *DE FATIS ARAVSINI PRINCIPATVS SVB GVILIELMO REGE BRITANNIARVM.* (d) Imprimis ne tergiuersentur sua philosophia Galli: regni bona esse inalienabilia; successorem non teneri factis praedecessorum. Quae omnia tela per superius dicta declinantur. Quamuis aliter paulo in Rysuicensi Pacificatione philosophati sint Gallici legati. Vrgentibus enim tum nostratibus *Partum* Galliae ista pace consensum: non sine magna indignatione rem exceperunt: Regem, ad Procerum suffragia adstrictum, in Germania, nouimus, non in Gallia, quae unum regem ac unum solem ueneratur. Ita pudet eos dogmatis olim tanta contentione defensi.

02H 412

ULB Halle 3
003 096 343

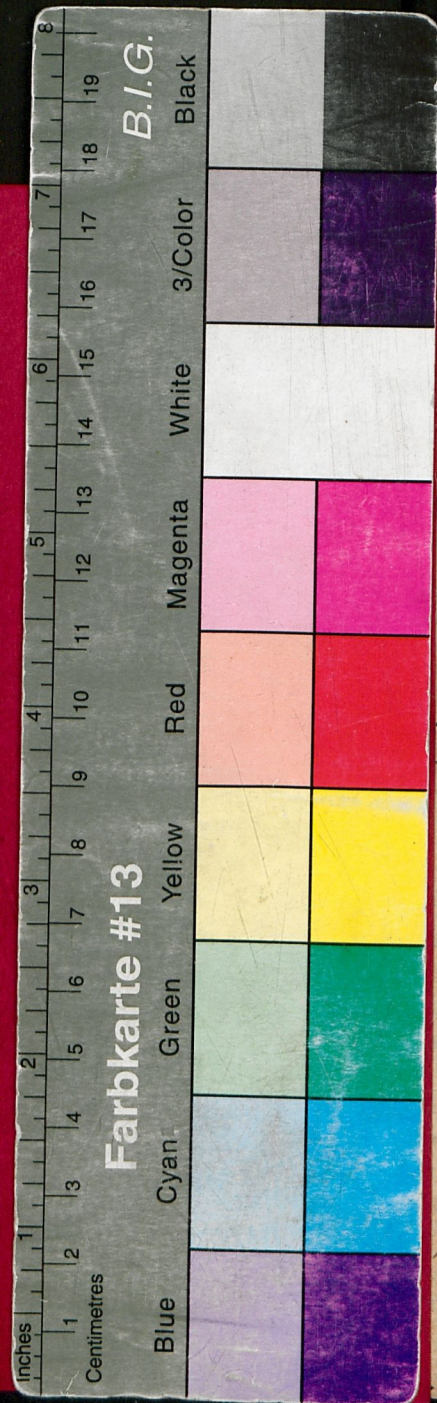

V. 18

6d.

12705 Q. D. B. V. 12

ARAVSIO

SVPREMO IMPERIO

VINDICATA,
CONTRA

CASSANVM AC PVTEANVM

ADSSERTORES GALLOS.

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO VILELMO
BORVSSICI REGNI PLVRIVMQVE IN
EVROPA PROVINCIVM HEREDE,

PRAESIDE
IOH. PETR. Ludwig/
P. P. Ord. & Ord. Phil. h. t. DECANO
EXAMINI INAVGVRALI
DISSERTATIONEM SVBMITTIT
DANIEL Kalau/
REGIOMONTANVS PRVSSVS.

DIE XXX. MAII clb Is ccll.
H. L. Q. S.

HALAE HERMVNDVRRORVM 27
STANNO KREBSIANO.